

ВІДГУК ОФЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

доктора економічних наук, професора,
завідувачки кафедри економіки і фінансів
Навчально-наукового інституту морського бізнесу
Одеського національного морського університету

Жихаревої Влади Вікторівни

на дисертаційну роботу Стахова Арсенія Юрійовича
на тему «Управління діяльністю судноплавних компаній
в умовах асиметрії ринку морської торгівлі»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 073 Менеджмент
галузі знань 07 Управління та адміністрування

1. Актуальність теми дисертації

У сучасному світі в умовах глобалізації, інтеграційні процеси мають місце у майже всіх господарських сферах держав. Взаємозв'язок та взаємодія між Україною та іншими провідними державами у процесі реалізації перевезень вантажів та включення території країни до міжнародних маршрутів відіграють важливе значення для стимулювання економіки, стійкого позиціонування судноплавних компаній.

З урахуванням комплексу викликів в умовах глобальної морської торгівлі, необхідно вдосконалювати стратегічне планування та сприяти розвитку ефективних механізмів регулювання, спрямованих на підтримку та стимулювання інтеграційних процесів. Це може включати вдосконалення логістики, розвиток транспортної інфраструктури, зниження адміністративних бар'єрів для міжнародної торгівлі, а також сприяння розвитку інноваційних технологій у сфері морських перевезень та логістики.

Актуальність дослідження полягає у важливості забезпечення ефективного використання наявних ресурсів судноплавних компаній для підвищення конкурентоспроможності та стабільності національної економіки внаслідок формування належного рівня флоту країни, що відповідає симетричним вимогам. Такий підхід посилюватиме системи управління судноплавними компаніями та, водночас, сприятиме зміцненню позицій України на міжнародній арені та підвищенню її економічного потенціалу.

Враховуючи наведене вище, можна стверджувати, що дисертаційна робота Стахова Арсенія Юрійовича є актуальною, оскільки вона вирішує важливе наукове завдання удосконалення наукових засад та інструментів менеджменту на основі розробки та обґрунтування науково-методичних підходів щодо управління розвитком судноплавних компаній в умовах асиметрії глобального ринку морської торгівлі.

2. Зв'язок дисертації з науковими програмами

Тематика дисертації Стахова Арсенія Юрійовича відповідає напрямам науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська політехніка» за 2018-2024 рр. та внеску у виконання держбюджетних НДР університету. Автор брав участь у виконанні держбюджетної теми «Стратегічні імперативи менеджменту організацій в умовах глобалізаційних ризиків та кризових явищ» (№ 263/67-07, номер державної реєстрації 0123U101755, 2023-2026 рр.). У цьому контексті автором удосконалено методику використання стратегічних принципів управління організаціями з метою створення симетричної реакції показників діяльності судноплавних компаній, що зумовлена зовнішніми загрозами у глобальному ринку морської торгівлі.

Результати дисертації використано, у свою чергу, і в науково-дослідній роботі Національного університету «Одеська морська академія» при виконанні держбюджетних тем: «Морська транспортна індустрія в забезпечені стійкого глобального та національного економічного розвитку» (номер державної реєстрації 0117U000310, 2016-2020 рр.), де автором розглянуто проблеми, пов'язані з нерівномірним розподілом флоту під національним прапором на міжнародному морському транспортному ринку, а також викладені принципи побудови ефективної транспортної інфраструктури з орієнтацією на досягнення збалансованості ринку морської торгівлі; «Інноваційні напрямки забезпечення системної безпеки морської транспортної індустрії України» (номер державної реєстрації 0122U201979, 2022-2025 рр.), де автором висвітлені методичні засади сталого розвитку морських компаній, а також підходи до оптимізації їх

економічного стану за умовами обмежень симетрії позиціонування (довідка № 50/583 від 14.12.2023 р.).

3. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій

Основні ідеї, які розкривають елементи наукової новизни, базуються на аналізі сучасних наукових досліджень у галузі судноплавства, управління ризиками та розвитку підприємств, інновацій та безпеки, як в українському, так і в міжнародному контексті. При цьому використовуються дані Державної служби статистики України та інших відкритих аналітичних джерел, включаючи монографії, наукові статті тощо.

Наукові положення, висновки та рекомендації проведеного дослідження ґрунтуються на застосуванні загальнонаукових та спеціалізованих методів. Обґрунтованість використання цих методів підтверджується їхньою адаптацією до отриманих результатів. Особливу увагу заслуговує застосування економічного та системного аналізу та інших методів для ідентифікації ризиків розвитку судноплавних компаній. Додатково використовуються методи алгебраїчного аналізу, узагальнення та систематизації чинників світової морської торгівлі, графічні методи з використанням Microsoft Excel, логічні методи оцінки умовно безпечного розвитку судноплавних компаній та стійкості їх позиціонування у визначеному періоді.

Дослідження є завершеною науково-дослідною роботою з логічною структурою та оригінальним стилем подання матеріалу. Висновки та рекомендації є достовірними та науково обґрунтованими в достатній мірі, що підтверджується теоретичними та практичними результатами роботи.

4. Аналіз змісту та структури дисертаційної роботи

Анотація дисертації включає основні положення роботи та список публікацій здобувача двома мовами – українською та англійською.

У вступі обґрунтовано актуальність дослідження, визначено об'єкт,

предмет, завдання і методи дослідження; відображено зв'язок з науково-дослідними роботами; обґрунтовано наукову новизну та практичне значення одержаних результатів; виокремлено особистий внесок здобувача.

У першому розділі досліджено розвиток і оптимізацію національних підсистем морського транспорту як складової глобального ринку морської торгівлі. Розглянуто проблеми та наукові завдання ефективного розвитку морської транспортної індустрії України з урахуванням транспортної безпеки експортних вантажопотоків. Висвітлено методи оптимізації економічного стану підприємств морського транспорту та управління їхньою ефективністю на глобальному ринку морської торгівлі. Досліджено теоретичні аспекти управління інноваційним розвитком морської транспортної індустрії та системну безпеку флоту національного прапору. Також розглянуто вплив міжнародних конвенцій на управління торговельним флотом та стратегії конкурентного перетворення в інфраструктурі морського транспорту. Підкреслено переваги управління флотом на основі договору бербоут-чартеру.

У другому розділі досліджено стан глобального ринку морської торгівлі та тенденції його розвитку, зокрема оцінено вплив регуляторних заходів з боку Міжнародної морської організації (ІМО), інноваційних підходів, що застосовують відомі судноплавні компанії, та їх впливу на окремі морські транспортні підсистеми. Зазначено складнощі у вирішенні актуальних проблем, зокрема асиметричної реакції морських транспортних підприємств України. Досліджено динаміку світової економіки та вантажопотоків, виявлено тенденції екстенсивного та інтенсивного розвитку провідних судновласницьких структур. Зазначено дисбаланс у використанні морського транспортного потенціалу України та визначено необхідність розвитку технології трансшипменту. Побудовано графічну модель, яка відображає асиметричні відхилення макроекономічних показників у глобальній незбалансованості транспортних систем. Розглянуто особливості розвитку морського транспортного потенціалу України та визначено шляхи його оптимізації в контексті глобального ринку. Обґрунтовано підходи до розширення участі національних операторів у проєкті

Нового шовкового шляху, досліджено фактори оптимізації стану морських портів та вантажорозподільчих ліній. Особлива увага приділена оптимізації управління морськими транспортними підприємствами з урахуванням світового досвіду, розроблено концептуальні основи системного розвитку морської транспортної індустрії країни в умовах глобальної торгівлі.

У третьому розділі досліджено та обґрунтовано параметри ефективного функціонування морських транспортних підприємств та підсистем в Україні. Розглянуто умови та шляхи досягнення цих параметрів з огляду на системну безпеку, збалансованість та реакцію на асиметрію позиціонування з використанням інноваційних технологій. Сформульовано методи створення ефективного транспортного комплексу з урахуванням специфіки глобального ринку морської торгівлі.

Розроблено стратегію формування та забезпечення транспортної безпеки з урахуванням збалансованих інвестиційних проєктів та оптимізації економічного становища підприємств морського транспорту в системі світової морської торгівлі. Наголошено на досягненні нормалізованих параметрів ефективності та незалежності логістичних технологій, що забезпечить стабільне позиціонування в системі національних пріоритетів. Зосереджено увагу на оптимізації менеджменту морських транспортних підприємств з урахуванням світового досвіду, розроблено концептуальні основи системного розвитку морської транспортної індустрії країни в умовах глобального ринку.

Розроблено послідовність вибору варіанту розвитку торгового флоту за стандартами симетрії, що враховує сучасний стан ринку морської торгівлі та потреби окремих судноплавних компаній. Запропоновано стратегічні підходи щодо формування стійкого позиціонування судноплавних компаній в умовах глобального ринку морської торгівлі. Також розроблено методи розширення державної підтримки розвитку морської транспортної галузі з урахуванням національних інтересів та зовнішніх ризиків.

У висновках викладені основні результати та узагальнення, що впливають з проведених у дисертації досліджень. Список використаних

джерел містить 203 найменування, які охоплюють українські та зарубіжні наукові дослідження у формі монографій, статей, відкритих аналітичних оглядів, а також статистичну інформацію.

Додатки містять список публікацій здобувача, акти та довідки про впровадження результатів його дослідження.

5. Достовірність результатів, повнота відображення висновків і пропозицій дисертації в опублікованих автором роботах

Наукові висновки та рекомендації, що містяться у дисертації, є достатньо обґрунтованими, надійними та достовірними. Достовірність забезпечена широким спектром використаних актуальних інформаційних джерел (203 джерела, більшість з яких опубліковано протягом останніх років), які безпосередньо або опосередковано стосуються напрямів та завдань дослідження. Використання сучасних методів дослідження, а також апробація результатів дисертації на реальних підприємствах, у навчальному процесі, на наукових конференціях, підтверджують надійність отриманих результатів.

Висновки, ключові ідеї та результати дисертації, які відображають наукову новизну, повністю опубліковані автором у восьми наукових працях. З цих публікацій чотири – це наукові статті у фахових виданнях, інші чотири – матеріали та тези конференцій.

Вимоги, які встановлені Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 зі змінами, згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022 р. і № 502 від 19.05.2023 р. щодо кількості та якості публікацій у спеціалізованих виданнях, були виконані. Наукові результати, викладені у дисертації та публікаціях, були отримані автором самостійно, про що свідчить зміст його публікацій. Ці публікації повністю відображають ключові результати та наукову новизну дослідження. Обсяг, кількість та якість опублікованих

праць надають автору право на публічний захист дисертації.

6. Практичне значення результатів дослідження

Сукупність представлених у дисертаційній роботі результатів має практичну цінність. Наукові висновки, наведені у дисертаційній роботі, стали основою конкретних методичних розробок та рекомендацій, спрямованих на створення ефективної системи управління судноплавними компаніями. Ці розробки допомагають оптимізувати стан судноплавних підприємств, як з погляду життєвого циклу, так і в рамках стратегічного позиціонування на міжнародних фрахтових ринках. Реалізація основних принципів, запропонованих у дослідженні, допомагає досягти нормалізованих показників розвитку та ефективного використання потенціалу судноплавних підприємств. Вибір стратегій розвитку відповідно до динамічної системи ринку логістичних технологій сприяє досягненню конкурентних показників стабільності національних підсистем як складової глобального ринку морської торгівлі.

Зазначені результати є завершеними, конкретними та готовими до практичного використання. Вони вже були використані у науково-дослідній роботі та навчальному процесі Національного університету «Одеська політехніка», а також у діяльності Національного університету «Одеська морська академія», про що у додатках до дисертаційної роботи надаються відповідні акти та довідки.

7. Дискусійні положення та недоліки дисертації

Оцінюючи позитивно наукове та практичне значення результатів дисертаційної роботи, слід відмітити деякі дискусійні положення та недоліки роботи.

1. При формуванні інформаційно-логічної моделі формування основних параметрів стійкого позиціонування країни (рис 1.1, стор. 29) не розкрито у повній мірі такий фактор як «спрямованість глобального регулювання». У цьому контексті потрібно розглядати не конкретних регуляторів, а

характер впливу на стійке позиціонування країни.

2. На стор. 51 зазначено, що «...треба враховувати принципи узгодженості інтересів в системі морського транспорту», далі автор надає низку конкретних прикладів з існуючої практики, але у роботі не виділені напрями узгодження інтересів з позиції підприємства з урахуванням впливу на макроекономічні результати, що необхідно брати до уваги при формуванні національної морської транспортної індустрії.
3. На стор. 75 автор стверджує, що «При виборі довгострокової стратегії реалізації концептуальних стратегічних параметрів необхідно використовувати механізм і інструментарій, що відображають масштабність і швидкість зміни базової ситуації». У роботі не достатньо чітко наведено характеристики масштабності та швидкості цих змін. Було б доцільно скласти перелік або розробити класифікацію чинників, які впливають на зміни, з метою подальшого обґрунтування вибору довгострокової стратегії розвитку морської галузі країни.
4. На стор. 98 при розгляді зростання контейнерообігу між Китаєм та країнами ЄС, автор не аналізує можливості розширення українського транзитного потенціалу. У роботі було б доцільно приділити увагу цієї стратегічній для України проблемі.
5. На стор. 128 автор розглядає періодичне зниження світового попиту на морські судна у перспективі та відповідні реорганізаційні заходи у суднобудівній галузі. З цього приводу більш корисно було б розглянути фактори впливу циклічного характеру кон'юнктури фрахтового ринку на рівень цін будівництва суден.
6. На стор. 176 підхід до визначення величини власних джерел інвестиційного забезпечення стратегії розвитку враховує лише внутрішні джерела формування власного капіталу (формула 3.3). Було б доцільно врахувати і можливість формування власного інвестиційного капіталу для достатньо великих судноплавних компаній із зовнішніх джерел, шляхом емісії акцій та їх публічної пропозиції необмеженому колу

інвесторів (IPO), а також приватного розміщення акцій серед заздалегідь визначеного числа відомих інвесторів (Private placement).

7. На стор. 177 автор стверджує, що «Єдина стратегія, яка регулює цінність на основі синергії, набуває форму злиття або поглинання». Але синергетичний ефект не завжди пов'язаний зі злиттям або поглинанням, збільшення вартості може бути досягнуто і без поглинання. Наприклад, стратегічні альянси контейнерних перевізників передбачають співпрацю між компаніями, кожна з яких прагне до синергії та збільшення своєї вартості.

Зазначені дискусійні положення та недоліки не впливають на позитивну оцінку дисертації та науково-практичну цінність роботи. Вони можуть бути джерелом для додаткової аргументації автором своїх пропозицій та розробок під час захисту дисертації та у подальшій науковій роботі.

8. Відповідність роботи вимогам академічної доброчесності

Дисертація Стахова Арсенія Юрійовича на тему «Управління діяльністю судноплавних компаній в умовах асиметрії ринку морської торгівлі» є результатом власних досліджень автора. Використані висновки та наукові результати інших авторів відзначені належним чином з посиланнями на відповідні наукові джерела. У дисертації не виявлено порушень вимог академічної доброчесності.

9. Загальний висновок

Дисертаційна робота Стахова Арсенія Юрійовича на тему «Управління діяльністю судноплавних компаній в умовах асиметрії ринку морської торгівлі» є завершеною науковою працею, яка містить наукову новизну і має практичну цінність. Структура та зміст дисертаційної роботи повністю розкривають тему наукового дослідження автора, і відповідають спеціальності 073 Менеджмент.

У роботі не виявлено порушень вимог академічної доброчесності, дисертація відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора

філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12.012.2022 р., № 44 зі змінами, згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022 р. та № 502 від 19.05.2023 р.

Автор дисертаційної роботи Стахов Арсеній Юрійович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 Менеджмент галузі знань 07 Управління та адміністрування.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
завідувачка кафедри економіки і фінансів
Навчально-наукового інституту морського бізнесу
Одеського національного морського університету
Міністерства освіти і науки України,
дійсний член Транспортної академії України

Влада ЖИХАРЄВА